

A REND A HÁBORÚ UTÁN.

ÍRTA

DR. DAJKA ENDRE

RENDŐRKAPITÁNY.

NAGYVÁRAD

ÁRA 2 KORONA

SONNENFELD MŰNYOMDA. NAGYVÁRAD

ELŐSZÓ.

A vérbengázoló nemzetekre nézve a világvihar állandó elnémitésének mindenekfelett álló kérdését csaknem megközelítő' horderejű kérdés az, hogy a békekötés után biztosítani tudják-e a békés rendet az újjáteremtés nagy munkájához, vagy pedig esetleg az anarhia rombolása fog majd beláthatatlan ideig elseperni minden nemes törekvést? Úgy vélem, hogy amidőn mi, a magyar állami és társadalmi rend hivatásos őrei a magyar állam békés újjáteremtése biztosításának kardinális céljához vezető utakat és módokat megtalálni törekszünk: kötelességet teljesítünk.

Nagyvárad, 1918. január hó.

Dr. Dajka Endre.

A békekötés utáni rend feltételei.

I.

A magyar rendőrség nagyhivatású sajtóorgánuma, a Rendőrségi Lapok a múlt év november havának második felében pályadíjat tűzött ki, azon nagyhorderejű kérdésnek egy hírlapi cikk keretében való megoldására: „a háború után miként lehet a békés rendet biztosítani?” A pályázat a rövid határidő dacára nyolc pályamunkát eredményezett és a versenyből Baksa János fővárosi ker. rendőrkapitány és Barna Tibor kecskeméti rendőrparancsnok kerültek ki győztesen.

A két pályadíj-nyertes közül Baksa rendőrkapitány abból indul ki, hogy a békekötés utáni helyzet ma még teljesen bizonytalan. A gyönyörű embererdők és mérhetetlen anyagi értékek

mellett az irtózatos sírgödörbe hullanak „évezredek szent hagyományai” elpusztíthatatlanoknak vélt sziklafalai, tehát teljesen „rejtély egyelőre, vájjon új örömteljes élet előtt állunk-e, vagy az emberiség lassú haldoklásának küszöbén”. A helyzet bizonytalansága folytán korai volna a rendőrség háború utáni különleges feladatait s azzal szemben az elméleteket, terveket a mérleg serpenyőjeibe rakni. A nagy kérdésre csak egy felelet lehet: „en garde”. Saját magunkat kell előkészítenünk, megerősítenünk, felvérteznünk, azután ki a gátra és várjuk az állami és társadalmi rend ellenségeinek támadását”.

Egyszóval Baksa kapitány a béke rendjének megteremtőjét, az államosítandó, megerősítendő magyar rendőrségben látja. Meggyőződése, hogy „a nemzetiségi és munkásmozgalmak központi ellenőrzése, a sajtó rendészet, a gyülekezési és egyleti jog revíziója, a sajtórendészettel kapcsolatban a mozgófénykép mutatványok szabályozása, a fiatalok felügyeletének reorganizálása, bejelentési ügy, a prostitúció,

a cseléd-ügy országos rendezése, a külföldiek fokozott ellenőrzése és még számtalan kérdésre feleletet, csak a megbolygatott hangyaboly végleges elhelyezkedése után adhatunk”.

A másik pályadíj-nyertes: Barna Tibor rendőrparancsnok a rendőrség államosítása princípiumának elfogadása mellett már inkább belemélyed a kérdés megoldási módjainak kutatásába is. Szerinte „a békés rend biztosításának első feltétele a béke rendőrségének megszervezése, második feltétele az alkohol tilalom, harmadik a fegyver és lőszervásárlás fokozott nehézségének elrendelése, negyedik a bálók és mulatságok szigorú ellenőrzés alá rendelése”. Mind a négy feltételt kellő alaposítással ki is fejti, meg is indokolja.

Ezek a tagadhatatlanul fordulatos, színes stílusban megírt kis pályamunkák kétségtelenül értékes adatokat tartalmaznak a béke rendészetének mindenekfelett álló kérdésére nézve, bizonyára nem veszik azonban rossz néven tőlem az én kedves győztes kollegáim, ha nyíltan kifejezést adok azon véleményemnek, hogy nem merítik ki azt

teljesen. Részben a pályázati határidő rövidségének, részben a terjedelem korlátozásának, részben pedig a magyar rendőrség resort-szerinti kiképzése eddigi rendszerének tudható be, hogy a kérdést csaknem kizárólag rendőri és pedig bűnügyi rendőri szempontokból vizsgálják. Vagyis őszinte kollegialitással ugyan, azonban minden kerülgetés nélkül megállapíthatjuk, hogy némi egyoldalúsággal keresik a megoldás módozatait. Különösen vonatkozik ezen állításom a Baksa kartársam munkájára. Nem sorolja ugyan fel, legfeljebb sejteni engedi, hogy miket sirat el a múlt sirba hullott „ezeréves szent hagyományai” közül, amelyek elpusztulása miatt azután az emberiség lassú haladoklásától tart, mégsem hisszük azonban el neki, hogy azok javarészét valóban őszintén elsiratná. Nem hisszük el sem ő neki, sem a magyar rendőrség vele egy nyomdokon haladó felvilágosodott tagjai között senkinek, hanem inkább arról vagyunk meggyőződve, hogy ő is a világháború vértengeréből, végeredményben a megjózanodott emberiség rendesebb, bolder-

gabb korszakát látja diadalmasan kiemelkedni.

Abban azonban teljesen igaza van mindkét kartársamnak, hogy közvetlenül a háború utáni átmeneti időszak mérhetetlenül súlyos feladatok elé fogja rendőrségünket állítani. Az elvadított, szenvedéseiért, vérhullásért jutalmat, jólétet, hatalmat követelő embertömeget féken tartani, addig, amíg bele-törődik a békés, productiv munka által biztosítható tisztességes megélhetés rendszerébe, emberfeletti erőt fog igénybe venni, ám helyes meggyőződése azonban Boksa kartársamnak az, hogy a háború utáni rend biztosítására csak egy felelet lehet: „en garde”! Bármennyire is „előkészítve, megerősítve, felvértezve, állanánk ki a gátra” a támadások visszaverésére, az államhatalom, a közhatóságok, a bíróságok, a társadalmi szervezetek, a békés társadalom legmesszebb menő preventív és represív támogatása nélkül porszemként sodorna el bennünket az áradat. Csak mindezen tényezők válvetett munkája biztosíthatja a háború utáni rend megteremtését és fentartását.

II.

Azon sarkalatos kérdésnél, hogy melyek is legyenek ezen tényezők áítaí létrehozandó azon preventív feltételek amelyek hivatva lesznek a békés rendet biztosítani, igen fontos politikai, gazdasági, kulturális, közigazgatási, rendészeti, igazságszolgáltatási, de főleg szociálpolitikai feltételekkel való kiegészítésére szorul a Barna kartársam által felállított négy feltétel is. Mindenekelőtt kész, kielégítő, demokratikus választójoggal kell várni a hazatérőket, hogy ezáltal előre eltüntessük a politikai szenvedélyek kitöréseit legprovokálóbb okot. Majd azon kézzel-fogható közismert igazságból kiindulva, hogy a bűn szülőanya leggyakrabban a dologtalanság és az ezzel együtt járó nyomor: a háborúból hazatérők megfélemezésének hasonrangú feltétele, hogy közülök — az állam-

becsületbeli kötelessége mellett, rendészeti okokból is külön lelkiismeretes gondoskodást igénylő betegek és rokkantak kivételével — lehetőleg mindenki úgyszólván ott folytassa békés munkáját, ahol a hadbahíváskor félbeszakították vele és hogy munkája által mindenki biztosítani tudja magának és hozzátartozóinak a tisztességes megélhetést. Különösen a felvilágosodottabb városi munkástársadalom az, amely munkával való lekötöttség és a tisztességes megélhetés biztosítása nélkül szervezetten fog fellépni és semmi nemű erőszaktól vissza nem riadva fogja igyekezni biztosítani magának és hozzátartozóinak a szenvedések által kiérdemelt jólétei.

A népjogok megnyugtató kiterjesztése és a rendre örökődő szerv munkaképességének biztosítása mellett tehát av munkaalkalmak, különösen a városi munkaalkalmak megteremtése és a közélmezés biztosítása lesz. a legelső rendbiztosító állami és közhatósági feladat. Az állam és a közhatóságok bármily anyagi megerőltetése árán is elő kell teremteni a leszerelés idejére a munka

megindításához szükséges nyers anyagokat, a leszereléssel egyidejűleg megindítani lehetőleg mindenegyes állami, közhatósági és életképes magánüzemet és a munkásmozgalmak redukálása végett a munkásság vezetőségének bevonásával, a megélhetési viszonyok figyelembe vételével, hatóságilag kell szabályozni a munkabéreket.

Amíg a városi munkáselemet a munkaalkalmak megteremtésével, addig a vidéki munkásságot földéhségének kielégítésével kell kiengesztelni. A gyökeres földbirtokpolitikai, közgazdasági és megnyugvást keltő radikális közteherviselési reformok elől eltekinteni nem lehet.

A munkaalkalmak megteremtésének kérdéséhez kapcsolódik be a munkaközvetítés kiegészítő eszköze. Ha a munkaalkalmak meg lesznek teremtve, akkor minden egyes munkást hozzá is kell juttatni a munkához és pedig ahhoz a munkához, amely képességeinek leginkább megfelel.

Tagadhatatlanul kellő előrelátással e célozza a munkaközvetítés országos szervezéséről alkotott 1916. évi XVI. törvénycikk. Az ipartestületek,

szakszervezetek és magánosok kezében lévő eddigi közvetítési rendszer képtelen volt megfelelően ellátni a munkaközvetítést, az eredményes munka feltételeivel inkább rendelkező hatósági munkaközvetítő intézetek lesznek hivatva tehát ezek munkáját kiegészíteni s ha lehetséges, zavaró, békés működésüket teljesen kiküszöbölni.

A munkaközvetítő intézetek általános irányú működése mellett kiemelni óhajtom ezeknek egy speciális kötelességét. A hadirokkantak munkához juttatásairól egyelőre egy teljesen külön szerv gondoskodik, a hadiözvegyek, de különösen a hadiárvának állandó munkához juttatását, munkás életre nevelését a hadigondozó hivatal céljához képest a hatósági munkaközvetítőnek kell elősegíteni. Fontosabb ezekre, a társadalomra és a rendészetre nézve ez az állam bármily messzemenő anyagi támogatásnál.

Mint jól tudjuk a hatósági munkaközvetítők szervezése már előrehaladott stádiumban van, Ha kellő szociális érzékkel bíró, képzett, jól dotált, fiatal vezetőket fognak az intézetek

élére állítani s nem engednek oda beférkőzni más hivatalokban kifáradt, protekciós nyugdíjasokat: erőskezű központi vezetés mellett bizonyára áldásszá fog válni az új intézmény.

Törvényileg kiegészítendő lesz a munkaközvetítő intézménye munkásszállóval, cselédközvetítéssel, cselédotthonnal s ezek mellékintézményeivel. A magán cselédközvetítés, az ágyrajárás, a kvártélyos asszonyok szállásadási rendszere ezen felsorolt intézmények hiányában továbbra is az erkölcsi sülyedés tényezői maradnak.

Az összes szociális intézményekkel karöltve működő munkaközvetítő útján fogja kenyérhez juttatni a rendőrség az ellenőrzése alá tartozó egyéneket és nyilvántartásaiból kiegészítő tájékoztatást fog nyerni ellenőrző tevékenységéhez. Rendészeti szempontból így válik fontos tényezővé a munkaközvetítő intézménye.

A munkaalkalmak megteremtése és a munkaközvetítés után a munkásság nyugalmanak biztosítása végett a közéletmezés rendszerét szükséges tökéletesíteni. Gondoskodás tárgyát kell

hogy képezze a belterjes gazdálkodás, a kertművelés rendszeresítése útján a több-termelésnek a háború előtt elhanyagolt biztosítása, az összes elsőrendű szükségleti cikkek feletti rendelkezési jog, az ármegállapítási rendszer további fentartása, az élelmiszer elosztás mizériáinak különösen a nagyobb iparvállalatok és szövetkezetek útján való csökkentése, a munkásétkezdék, népkonyhák s az idesorozható napközi otthonok fentartása és a szükséghez képest való szaporítása.

A béke rendjének további biztosítéka lesz a lakás-kérdés mizériáinak enyhítése, megoldása. Az állami és hatósági közmunkák elsejét a népjóléti házak építésével egyidejűleg az egészséges, olcsó munkáslakások építése kell hogy képezze. Az egészséges tiszta otthon, otthonülő békés nyárspolgárrá képes nevelni a legtöbb embert, az egészségtelen, zsúfolt pedig a korcsmákba és nem mindenütt helyesen vezetett egyletekbe kergeti őket.

Idesorozandó a munkásság helyes irányban való szellemi elfoglalása is. A munkás-negyedekben kellőleg fel-

szerelt hatósági népházak létesítendők. Összekapcsolandók volnának ezek a népfürdő intézményével. Úgy legyen megszervezve a népházak vezetése, hogy ott a munkástársadalom állandó nemes szórakozást találjon. Helyes irányban nevelő, szórakoztató előadás-sorozatokat felölelő szabad lyceumok, műkedvelő színi előadások, mulatságok, ünnepélyek egymást érik annak falai között. A nép helyes irányú alapos nevelése a rendnek, az államnak egyik legszilárdabb alapja.

Minthogy mindezideig a városi hatóságok a munkásosztály testi és szellemi jólétének emelésével nem sokat törődtek, ennek előmozdítására megfelelő szervet sem állítottak fel, ennél fogva mindenekelőtt ezen szerv: a Népjóléti Hivatal alkotandó meg minden magyar városban. A Népjóléti Hivatal összekapcsolandó a hatósági munkaközvetítő intézményével és lehetőleg mindenütt a népházban helyezendők el. Az ilyképpen koncentrált és megfelelő szociális érzékkel vezetett népjóléti intézmények a legerősebb rendbiztosító lelki kapcsolatot fogják megte-

remteni a hatóságok és a munkás osztály között.

A békés rendet jórészben biztosítani hivatott ezen elsőrendű preventív szociálpolitikai feltételeken, intézményeken kívül hozzá fognak járulni a rend biztosításához a többi szociális és közegészségügyi intézményeknek lehetőség szerint szintén a népjóléti ház keretében való megalkotásai. A mai magántulajdoni rendszeren alapuló állami és társadalmi berendezkedés mellett a betegség és baleset elleni biztosításnak az anya- és csecsemővédelemnek az összes arra, reászorulókra való kiterjesztésén és általában az elég elmaradott közegészségügy gyökeres reformján kívül mielőbb be kell vezetni a munkanélküliség esetére való és az aggkori biztosítást és rendezni kell a rendezetlen szegényügyet.

A városok népjóléti házainak hivatását az ország községeiben a „közművelődési házak” lesznek hivatva betölteni. A vidéki lakosság szellemi színvonalának helyes irányban való emelése szintén elsőrendű kulturális, gazdasági és rendészeti érdeke az állam-

nak, a gyermekek iskoláin kívül tehát az iskolából kikerült felnőttek iskoláját képező közművelődési házaknak az ország minden egyes községében való létesítéséről és azoknak helyes irányú egységes vezetéséről való gondoskodás szintén állami feladatot képez.

A közművelődési házak vezetését rendszerint a nép természetes vezetői közös bizottságának díjazott köteletségévé kell tenni. Közös köteletségévé, mert csak ilyképpen biztosítható a község lakosságának vallás, nemzetiségi és politikai párt Különbség nélkül való részvétele, díjazott köteletségévé a köteleességtudás emelésének és a velük való rendelkezési jog növelésének okaiból is.

A közművelődési házak működésben tartása, működésének irányítása, évenként céltudatos működési programmal ellátása az államkormány kebelében alkotandó központi szerv irányítása és felügyelete mellett a vármegyei hatóságok és a vármegyei és városi kultúr-tényezők képviselőiből vármegyénként alakítandó bizottságok köteletségét kell hogy képezze. A kultúrkapcsolat ezen

bizottságok által lesz mind szorosabbra fűzendő a városok és a falvak között. Azonkívül az államkormány kötelessége lesz a hivatásos gazdasági vándortanárok számának fokozott szaporítása is.

A közművelődési házak közös vezetőbizottságai a vezetésre kiképzendők és időközönként tovább képzendők lesznek. Segédeszköz gyanánt kell hogy szolgáljon a célt szolgáló szakfolyóirat is. Ez ilyenképpen szellemileg is jól gondozott humusza az államnak soha sem fog vészes viharfelhővé változni.

A felnőttek iskolájának létesítése mellett az egész oktatásügy fokozottabb gondját kell hogy képezze a magyar államnak. A vallási és nemzetiségi gyűlölködés kipusztítása és az egységes, józan szociális nevelés biztosítása céljából az egész oktatásügyet radikálisan államosítani kell az egész vonalon és bezárni minden felekezeti, nemzetiségi iskolát.

Különös gond fordítandó a nemzet nap-számosai demokratikus szellemben való kiképzésére, állandó továbbképzésére és az anyagi gondoktól való megszabadítására. Hivatásuknak teljes magasla-

tára emeltessenek és a megélhetési, s a gyermekeik taníttatásának anyagi gondjaitól őket megkönnyítve, felszabadítva, munkásságukat teljes egészében a nép javára kell lekötöni.

Az oktatásügy, nevelésügy rendbiztosító feltételénél nem lehet eléggé kiemelei, hogy nemcsak az állampolgárok egyéni boldogságának szempontjai, hanem az összes egyetemes társadalmi és állami szempontok érdekében a nevelésügy céljára minden szükséges anyagi áldozat előteremtendő, meghozandó. Megtámadhatatlan igazság, hogy a magyar állam jövődő nagysága is kizárólag csak az általánossá lett műveltség szilárd fundamentumán épülhet fel!

Hogy a megnövekedett önérzetű nép ne legyen provokálva semminemű rendbontásra, azt közigazgatási ügyeinek tapintatos módon való ellátásával is biztosítani szükséges. Az egész magyar közigazgatás újjászervezésére, államosítására gondolok! A régi Bachrendszerű ultramontári közigazgatásnak még az emléke is elhomályosítandó a tapintatos, modern, gyors és tisztakezű

állami közigazgatás által. Új, alapos kiképzési és továbbképzési rendszer, új felfogású, korrupcióra nem kényszerült új tisztviselők szükségesek a megújuló Magyarország közigazgatásának intézésére is.

Amit az állam rendjének megóvása érdekében az új magyar közigazgatás még sem lesz képes biztosítani, azt hathatósan biztosítani fog törekedni a magyar bíróság igazságossága, szigora. A magyar állam ezen büszkeségéhez kell felemelkedni az összes többi állami szervezetnek.

III.

A béke rendjének biztosításához szükséges ezen alapfeltételek létrehozása után fog következni csak a béke rendőrségének fentebb már érintett tulajdonképeni szerepe. Hogy azonban rendkívüli feladatainak képes is legyen a magyar rendőrség eleget tenni, ahhoz még nem elegendő az államosítás keresztülvitele, hanem szükséges a legalaposabb egyetemleges kiképzés folyamatba tétele is. A nagyhivatását megértő, képzett, az új, általánossá lett világfelfogásnak megfelelőleg átformált' gondolkozású, tapintatos modern magyar rendőrséggé való kiképzést soronkívül folyamatba kell tenni, hogy már a békekötésig eljuthassunk egy magasabb színvonalra. Hangsúlyozni kívánom, hogy már a békekötésig! Az

ezt gátló akadályok csak látszólagosak. A fővárosban annyi kiváló szaktisztviselő van, hogy egy tanfolyamot napról-holnapra meg lehet szervezni és arra az ország minden egyes rendőrségétől minden munka túlterheltség dacára egy-egy vezető tisztviselőt fel lehet rendelni. A tanfolyam hallgatói az otthonlévő vidéki rendőrtisztikar, detektívek és rendőrség legénység oktatására képezendők ki s a tanfolyam befejeztével formális vizsga letételére kötelezendők.

A levizsgázott oktató tisztviselők hazatérve, saját rendőrségüknél kötelesek megszervezni a kötelező tanfolyamokat. Nagy segítségükre szolgálna az oktatásnál, ha a fővárosi tanfolyam tananyaga a hallgatóknak tankönyvben, esetleg jegyzetben is rendelkezésre állana. Pár hónapos ilyen helyi kurzusnak is kétségtelenül megvolna az igen nagy nevelő hatása.

És mindennek keresztülvitele nemcsak hogy nem lehetetlenség, hanem oly elemi szükséglet, amelyet illetékes helyen is bizonyára igen jól ismerne! és kielégítéséről gondoskodni fognak.

Azonban Isten ments, hogy az államosított és eképen átformált rendőrség is bevárja „az állami és társadalmi rend ellenségeinek támadását”! Hivatásunknak csak az esetben lehetünk képesek megfelelni, ha éles-látással előre kifürkésszük és csirájában elfojtjuk a készülő rendbontásokat. A legmesszebbmenő, azonban tapintatos preventív rendészet megteremtésére szükséges alapítani munkásságunkat, his pedig nemcsak a saját véges erőnkre támaszkodva, hanem mint fentebb részletesebben kifejtettem, az állami és közhatósági támogatáson kívül a rendfentartás célját felfogni tudó, a békés munka áldásait élvező összes tényezők bevonásával. Különösen kötelességünk megértetni a munkás-osztály vezetőjeivel, hogy megtisztult, valódi céljaikkal a békés rend biztosítását célzó hivatásunk nem lehet ellentétes és hogy rendőri szervezetünknek a legmagasabb fejlettségű szociális államban épp úgy meg lesz a maga nagy hivatása, mint a most reánk következő társadalmi átalakulások szédületes forgatagában. Minden alkalmat megragadva kötelességünk

meggyőzni a munkásságot, hogy eszünk ágában sincsen jogos eszközök által való boldogulás keresésükben zavarni őket, csak a jogrend megbontása esetén kötelességünk velük szemben, ha tapintatosan is, de a gyülekezési, egyesülési és a sztrájkjog kivételes intézkedései szerint szigorúan eljárni.

A bennünket ez ideig meg nem értő, azonban dolgozó, becsületes munkás osztály mozgalmainak rendes mederben tartása lesz a béke rendőrségének remélhetőleg a kisebbik, a könnyebbik feladata. Teljes súllyal íóg azonban reá nehezedni a különben is dologtalan, vagy a dologtól elszokott, vérengzésre szokott antiszociális tömegek féken tartása. A preventív rendészet összes eszközeinek kihasználására lesz szükség ezekkel szemben. Nem csak a rovott multúakról, hanem már a gyanút-keltő egyénekről is rendszeres nyilvántartást kell majd vezetni és őket úgyszólván éjjel-nappal állandó megfigyelés alatt tartani. Felosztandók lesznek állandó megfigyelésök végett polgári-ruhás ellenőrző rendőrközegek között s ezeknek lesz kötelességük a munkanélkül

lézengőket a munkaközvetítő útján munkába állítani, munkában tartani, munkás életre szoktatni, kényszeríteni. Ha a békés munkás életbe beletörődni nem akarnak: dologházba velük. Minden ellenőrző rendőr-közeg esetenként és hetenként rövid írásbeli jelentést tartozik tenni védeneciről. Ezen elemek fékentartására e módszernél célravezetőbb nincsen.

Hasonló irányú rendszer követendő a bűnös hajlamú fiatalkorúak megmenetése érdekében. Kizárólag ezen célra kiképzett polgári biztosok kutasák íel ezeket is tartózkodási helyeiken, különösen a színházakban, mozikban, lebuajokban és a köztereken. A munkaközvetítő útján életpályára juttatni, állandó ellenőrzés útján tisztességes munkás emberekké kell nevelni őket. Az e téren divatos társadalmi tevékenységek, legfeljebb csak támogatói lehetnek a rendszeres hatósági tevékenységnek.

A rovottmúltúaknak, az antiszociálisakká nevelteknek és a fiatalkorúaknők személyenként való ellenőrzésén kivûi kötelessége lesz a békerendőrsé-

gének hosszú ideig a nyilvános helyeknek a bűntényeknek és az egész városnak fokozottabb általános-irányú ellenőrzése. Teljes szigorral lesz szükséges végrehajtani a bejelentési kényszert. A megfelelőleg decentralizált rendőrségnek mindenek előtt kötelessége a város minden egyes lakosát szinéroí, de különösen fonákáról ismerni. Rendszeresen, de tapintatosan kell azonban foganatosítani különösen a nyilvános helyeknek nemcsak éjjeli, hanem nappali ellenőrzését, razziáját. A nyilvános helyeken rendszeresen dologtalanul lézengő egyénekkel szemben, tartozzanak azok bármely társadalmi osztályhoz, mindenkor indokolt rendőrség fellépése és munkás életre kényszerítése. Ha megritkul ilyenképen a jólismert gyanús existenciák ingyenélő hada, az is hozzá fog járulni a a bűncselekmények megritkulásához.

Az eképpen keresztülviendő preventív rendészet bizonyára háttérbe fogja szorítani a rendőrség repressiv tevékenységének szükségét. De mivel mégis minden ellensúlyozás dacára előrelát-

hatólag tömeges és súlyos bűncselekményeket lopnak eredményezni a rendkívüli viszonyok: ezekkel szemben valóban felkészülve kell „gátra állani” a béke rendőrségének.

IV.

Röviden, vázlatosan összefoglalva ezek volnának azok a főbb preventív intézkedések, intézmények, amelyek a háború utáni idők békés rendjét remélhetőleg biztosítanák. Javarészők közismert feltétele a rendnek, javarészők elkészítésén már javában dolgoznak is az egyes minisztériumok. Létesítések bármilyen anyagi áldozatokat is követel, elő lehet és elő kell teremteni a szükséges költségeket még egy néhány „szent hagyomány” törvényes eszközökkel való lerombolásával, mert csak az ilyenképpen megalapozott rend biztosíthatja a béke nagy korszaka alkotó munkájának zavartalanságát, a boldogabb Új Magyarország létrejövetelét.

A legszükségesebb rendbiztosító intézményről.

I.

Letagadhatatlan tény, hogy az emberiség eljutott számtalan évezredes létele legborzalmasabb korszakának kríziséhez, az emberinem egyetemes, valódi hivatásával ellentétes nemzeti álhiúság és nemzeti önzés céljaitól vezett tényezők által a világháborúba belefanatizált, belekényszerített nemzetek kijózanodva, türelmüket vesztvé, menekülni akarnak a vértengerben való elmerüléstől.

A világbéke létrehozásával kapcsolatos gondját kell hogy képezze az összes egymást pusztító nemzetek illetékes tényezőinek a békekötés utáni alkotómunka zavartalanságának biztosítása. Kézzelfogható ugyanis az, hogy

az évekig tartó vérontásból hazatérő embertömegek az évekig tartó szenvedések árán az állam integritásának s az otthon-maradottaknak megvédelmezéseért ellenszolgáltatást, jutalmat, jólétet, befolyást követelnek úgy maguk, mint hozzátartozóik számára s amennyiben követelésük teljesítve nem lenne, a legerőszakosabban igyekeznének azt biztosítani.

Ezen kétségtelenül bekövetkező állapotok megelőzésének eszközei a magyar kormány előtt szintén ismeretesek. Készen a népjogok megnyugtató kiterjesztésének tervezete, megalkotva és végrehajtás alatt a munkaközvetítés törvénye, dolgoznak a háború utáni munkaalkalmak megteremtésén, a nép jólétének előmozdításán, a közéleti közélet, biztosításán, a rendfenntartás újjászervezésén s a mindezekhez szükséges anyagi fedezet előteremtésén.

Az államkormány ezen harmonikus, tervszerű előkészítő munkáján kívül saját hatásaik területén az egyes törvényhatóságok is igyekeznek előkészíteni a béke nagy korszakát.

Ha azonban a városi törvényható-

ságoknak a béke munkáját előkészítő törekvését vizsgáljuk, tagadhatatlan, hogy azokban nagymérvű egyoldalúság nyilvánul meg. Egyik város a közéletelmzését szervezi meg elfogadhatóan, másik a munka-alkalmak megteremtését készíti elő tervszerűen, ismét másik a népjólét emelésének intézményét igyekszik megalkotni kel-lőképen.

II.

Debrecen város törvényhatósága az, amely népjóléti intézményét mintaszerűen megalkotni törekszik. Közismert tény ugyanis az, hogy e háborút megelőző boldogabb korszakban a magyar városok vezetőségei elég fejletlen szociálpolitikai érzékkel bírtak, mondhatni magára hagyták a dolgozó, gyámoltalan munkásosztályt, még hatósági szervezet sem létesítettek jólétének emelésére.

A hatósági munkaközvetítő intézmények szervezési munkálatai adták meg Debrecen város egy szociális érzékkel bíró rendőrkapitányának dr. Pethő Pálnak az eszmét, hogy a munkaközvetítő csonka intézményét célszerű volna kiegészíteni a többi szociálpolitikai intézményekkel, illetve a munkaközvetítő hivatalt volna célszerű beilleszteni a többi szociálpolitikai intézmények ke-

retébe. Tanulmány-útján összetallózta tehát a magyar városok egyes népjóléti törekvéseit és azokat rendszerbe szedve, szakértelemmel kiegészítve szabályrendeletbe foglalta s azt beterjesztette Debrecen város törvényhatóságához.

Mint hogy a város vezetőségében, elsősorban a város főispánjában lelkes támogatóra talált, a város törvényhatósága a múlt év november havában a szabályrendelet-tervezetet egyhangúlag elfogadta s kimondotta, hogy a hatósági munkaközvetítővel kapcsolatosan, azzal egyidejűleg a nép szellemi, testi és anyagi jólétének előmozdítása és fejlesztése érdekében Népjóiei Hivatalt állít fel.

A hatósági munkaközvetítővel kapcsolatos Népjóléti Hivatal működését már a múlt év végén meg is kezdette. Ügykörébe a következők tartoznak:

I. A munkanélküliség elleni küzdelem körében:

1. a tömeges munkanélküliségnek köz-, illetve szükségmunkákkal való le-

küzdése és enyhítése s evégből ilyen köz-, illetve szükségmunkák létesítésének tervszerű előkészítése s a munkanélkülieknek köz-, illetve szükségmunkáik való ellátása;

2. egyes, a hatósági munkaközvetítővel kapcsolatos és azonkívül is egyéb népjóléti intézmények, különösen könnyen elsajátítható és tömegmunka végzésére szolgáló állandó foglalkoztató műhelyek; hajléktalan munkások és munkanélküliek befogadására szolgáló állandó foglalkoztató műhelyek; hajléktalan munkások és munkanélküliek befogadására szolgáló népszállók; foglalkozás nélküli cselédek számára foglalkoztató műhellyel kapcsolatos cselédotthonok; csecsemő otthonok; melegező szobák stb. kezdeményezése, létesítésének előkészítése, beszerzése, a létesített ilyenmű intézmények vezetése, felügyelete, kezelése és a hatósági munkaközvetítővel való összekapcsolása;

3. a munkanélküliek segélyezési ügyének igazgatása a hatósági munkaközvetítővel összhangba hozassék azzal az alapelvvel, hogy a saját hibájukon

kívül munkanélküliségbe jutott munkaképes szegények a munkaközvetítő útján elsősorban munkaalkalomhoz jutassanak és csak azok részesüljenek közsegélyben, akiknek és ameddig megfelelő munka nem jut.

II. Szociálpolitikai ügykörében:

1. általános ingyenes tanácsadás és útbaigazítás szegények és csekélyebb jövedelműek részére;

2. ingyenes jogi tanácsadás nem peres ügyekben szegények és csekélyebb jövedelműek részére a városi tiszti ügyészségnek kirendelt tagja, vagy más önként vállalkozó ügyvédek útján;

3. ingyenes pályaválasztási tanácsadás a pályaválasztás előtt álló ifjúságnak és felnőtteknek, szükség esetén orvosok, vagy más szakértők meghallgatásával;

4. az anya- és csecsemővédelem hatósági irányítása, felügyelete és fejlesztése. Az anya- és csecsemő védő nők szociális működésének vezetése és irányítása. Várandós és gyermekágyas nők segélyezésének, valamint bába- és

szoptatási segélyek kieszközlése. Szoptató anyák támogatása (főleg házi munka biztosításával) abban, hogy csecsemőiket maguk szoptathassák s megfelelő táplálékhoz és tejhez jussanak. Csecsemők elhelyezése és gondozása csecsemő otthonok létesítésével. K magándajkaság ellenőrzése;

5. a lakásügy javítása és fejlesztése, különösen pedig a lakás felügyelet gyakorlása, a tüdővész elleni védekezés tárgyában alkotott szabályrendelet vonatkozó rendelkezései alapján; munkás és tisztviselő lakások építésének előmozdítása, ily irányú közhasznú egyesületekkel való összeműködése;

6. munkáskertek ügye. Munkáskertek keletkezésének és fejlődésének támogatása, együttműködés a közhasznú munkáskert-egyesületekkel;

7. az alsóbb néposztályok életviszonyainak, a nép erejét és egészségét megtámadó, vagy veszélyeztető tömegjelenségeknek és társadalmi bajoknak figyelemmel kísérése, lehető elhárítása, megszüntetése és javítása;

8. népjóléti ügyekben általános adatgyűjtés és

9. a törvény, miniszteri rendelet, jelen hatósági szabályrendelet, vagy a törvényhatósági közgyűlés által esetről-esetre hatáskörébe utalt népjóléti vonatkozású ügyek”.

Mondanom sem kell, hogy a népjóléti hivatal szabályrendeletileg körvonalazott munkaköre napról-napra bővül. Legközelebb átveszi a hadsegélyezési hivatal teendőit és a városi szegényügy intézését is.

III.

A Debrecenben életrehívott kettős intézmény társadalmi hatása már ma, az intézmény csecsemőkorában reménységen felüli. Igaz, hogy már a szervezés igen szerencsés előrelátással lett keresztülvive. Az intézmény igazgatója ugyanis más kiváló szociális érzékű egyének mellett egyes tisztviselői állásokra a munkásosztály vezetőjeit nyerte meg, akikhez azután a munkásság teljes bizalommal fordult. Mekkája lett az intézmény Debrecen munkásnépének.

A kitűzött célon kívül a szerencséskezű szervezésnek és vezetésnek tulajdonítható, hogy a város társadalma az intézményt töle telhetőleg szintén támogatja. Az intézmény programját magáévá tett egyesületek inspectiósokat rendelnek ki tagjaik közül az in-

tézményhez, akik lelkiismeretesen se-
gédkeznek a szociális munkában.

Az előrelátó helyes szervezés és ve-
zetés érdeme az, hogy az intézmény
működését az adatgyűjtéssel kezdte
meg. Az intézmény 10 alkalmazottja a
várost felosztva a helyszínen, a nyo-
mor tanyáin állapította meg az orvos-
lásra szoruló tényeket.

A helyszínen megállapított adatokból
összeállított statisztika amilyen értéke s_r
azonban époly elszomorító. A lakás-
mizériákra, az élelmiszer és fűtőanyag
hiányára vonatkozó megdöbbentő rész-
leteket elhallgatva, mindent mondó adat
gyanánt leszegezni óhajtom, hogy e
mérhetetlen földbirtokokkal bíró dús-
gazdag Debrecen városában közel 2000
gyermeket találtak télvíz idején mezít-
láb és mondhatni ruhátlanul.

A mai magántulajdoni rendszeren
alapuló társadalmi berendezkedés által
ütött tatóngó sebeket csak az őszinte-
ségen alapuló orvosláslajstromával le-
hetséges úgy ahogy beheggesztgetni, en-
nélfogva engedtesék meg nekem a
további szomorú tények őszinte el-
mondása is.

Régi methodus szerint a debreceni Népjóléti Hivatal is elsősorban társadalmi utón óhajtott a tömegnyomoron segíteni. A hatóságok fejeinek s tagadhatatlanul lelkes asszonyoknak közreműködésével erőteljes társadalmi akciót indított e célból és a 2000 mezítlén gyermek közül sikerült is felruházni körülbelül — száz, azaz egyszáz gyermeket!

Azonban az intézmény lelkes vezetője a társadalmi segítség csődjén nem esett kétségbe, hanem minden követ megmozgat, hogy a hiányzó szükségletet a város és az államkormány áldozatkészsége révén előteremtse.

IV.

A debreceni munkaközvetítő intézetet magában foglaló Népjóléti Hivatalnak az adatgyűjtésre, a munkaközvetítésre, a nép felruházására, az anya és csecsemővédelemre s a jogvédelemre irányuló eddigi tevékenysége nyilvánvalóvá tette, hogy az intézmény nélkülözhetetlen Debrecen városában. Fel tárta a maga valóságában a munkásosztály veszedelmesen lappangó bajait, kereste az orvoslás eszközeit és törekedett és törekszik azokat elő is teremteni, s ezáltal lecsillapítani a háborgó lelkeket.

Ha dúsgazdag Debrecenben nélkülözhetetlenek bizonyult az intézmény, még nélkülözhetetlenebbe szükséges megteremteni a többi magyar városban. Megteremteni és pedig tökéletesebben kiépítve a legsürgősebben, hogy

mindenüt felkutassák és megszüntesék a nyomort, előkészítsék a munkát, amikorára az elkeseredett fiak, testvérek és apák hazaérkeznek.

A debreceni népjóléti intézmény tapasztalt hiányai indokolják az alkotandó hasonló intézmények tökéletesebb kiépítését. Debrecenben ugyanis megalkották ugyan a munkaközvetítővel kapcsolatos Népjóléti Hivatalt, azonban mint a fentebbi népfelruházási szükséglet is igazolja, nem gondoskodtak költségvetésileg kellőleg a működéséhez szükséges fedezetről. Az intézmény iránt megnyilvánult osztatlan jóindulat dacára talán úgy okoskodtak, hogy elegendő áldozat lesz a várostól, ha az intézmény adminisztrációs költségét fedezni fogja, a népjóléti tulajdonképeni költségek átruházhatók lesznek a társadalomra.

Az ismertetett példából azonban nyilvánvaló, hogy a társadalom nagylelkűségére a népjóléti intézmények működését alapítani nem lehet, a nyomort megszüntetni, a népjólétet megnyugtatólag biztosítani csak állandó hatósági, állami fedezet mellett lehetséges. Na-

gyon veszedelmes volna továbbra is szükkeblüsködni a tömegnyomorral szemben, kötelesség lesz annak megszüntetéséhez szükséges költségeket radikális törvényes eszközökkel bárholnan is előteremteni!

A költségek reális biztosítása mellett szükséges az intézményt a szükséghez képest önállósítani, szervezeti-
leg is kiépíteni és megfelelő elhelyezéséről gondoskodni. Szükséges mindenekelőtt nagykorúsítani, hogy céljának megfelelőleg önálló hatáskörrel bírjon a cselekvésre. Amint fentebb említettem, a debreceni helyesérzékű szervezés biztosította ugyan a munkásságnak az intézmény iránt való bizalmát, azonban társadalmi, hatósági, állami érdek, hogy a nép az intézményt csaknem teljesen a magáénak ismerje, azt igazi közös otthonának tekintse. Ezt úgy vélem biztosítani, ha népjóléti intézményt összekapcsoljuk a nép testi és szellemi felüdülésének, lelki tökéletesedésének bázisával, a népházak intézményével, illetve ha a népházba, jobbanmondva a „népjóléti ház”-ba illesztjük be, helyezük el az összes

népjóléti intézményeket. A népház mintáját megalkotta a székesfőváros s ha azt a közegészségügy emelésére a népfürdő intézményével is kiegészítjük és ekként helyezzük be a népjólét szociális érzékkel vezetett hatósági intézményeit, vagyis ha a népházat, mint emiatt „népjóléti ház”-zá fejlesztjük: egy olyan erős lelki kapcsolatot létesítünk a munkásosztály és a hatóságok között, amely a magyar városok békés továbbfejlődését minden más eszközénél hathatósabban lesz képes bizonyítani.

Az a kérdés, hogy megérdemli-e az intézmény a megalkotáshoz szükséges, előreláthatólag tekintélyes anyagi áldozatokat, ezek szerint nem lehet kétséges, olyan magyar intézmény, amely a befektetett tőkét ezen intézményhez hasonlóan kamatoztatta volna, még ezideig nem létezett, a kérdés csupán az lehet, hogy a háború befejezéséig megalkotható lesz-e mindenütt megfelelőleg s elfogadhatóan elhelyezhető lesz-e az intézmény?

A kérdésre igennel válaszolhatunk. Mivel minden nagyobb magyar város-

ban nemcsak városi, hanem állami szempontból is egyaránt nélkülözhetetlen az intézmény és mivel be kell ismernünk azt, hogy nagyobb kultúrájú városaink vezetőségében sincsen meg a kellő szociálpolitikai érzék és a szervezési erő: a népjóléti intézmények megalkotására épp úgy az államhatalom kényszerítő erejét szükséges alkalmazni, mint az a hatósági munkaközvetítő intézetek megalkotásánál történt. A debreceni szabályrendelet-minta az elmondottak szerint kiegészítve mielőbb törvényé emelendő és az a népjóléti minisztérium s az állami munkaközvetítő hivatal kellő szociális érzékkel és szervező képességgel bíró kiküldötteinek közvetlen irányítása mellett — mint ahogy az állami munkaközvetítő hivatal igazgatója a munkaközvetítő intézetek szervezése érdekében városról-városra járva már példát szolgáltatott — minden magyar várossal záros határidőn belül végrehajtandó volna.

A városi népjóléti intézmények sürgős elhelyezésének kérdése sem megoldhatatlan probléma. A magyar váro-

sok szociális intézményének tanulmányozása, jobban mondva keresése alkalmával arról győződtem meg, hogy úgyszólván minden egyes városnak van egy-egy megfelelő épületben elhelyezett életképtelen intézménye. Egyelőre ezek az életképtelen intézményeket befogadó épületek volnának felhasználandók a népjóléti intézmények ideiglenes elhelyezésére, amidőn pedig a viszonyok engedni fogják, a városok legelső közmunkáját, a minden követelményt kielégítő népjóléti házak felépítése kell, hogy képezze. És központi irányítás, ellenőrzés, valamint tapasztatos szociális érzékű vezetés mellett ezen népjóléti házak lesznek a magyar városi munkás osztály anyagi és szellemi életének, a magyar városok és a magyar állam rendjének, zavaratlan tovább fejlődésének bevehetetlen modern várai.

